

משנה - פסחים - עיקר תוי"ט

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ה](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#) [משנה יג](#)

פרק ח

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח

פרק ט

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז
משנה ח משנה ט משנה י משנה יא

פרק י

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז
משנה ח משנה ט

א

פרק

פרק א - משנה א

א דִּילְפִינָן מִדְּכִתִּיב תְּשַׁבִּיתוּ וְלֹא כְּתִיב תִּבְעֵרוּ, וְהִשְׁבַּתָּה דְּלֵב הִיא הִשְׁבַּתָּה. רְשִׁי: **ב** כְּלוּמַר דְּכִמּוּ שְׁבַבְטוּל בְּעֵלְמָא דְּהִינּוּ שְׁיִחְשַׁב בְּלִבּוֹ כְּאֵלוֹ הוּא עֶפֶר סָגִי בְּכַד אָף עַל פִּי שְׁלֵא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו כְּלוּם, הִכִּי נִמְי בְּמַחְשָׁבָה חוּזָר מִבְּטוּלוֹ וְזוֹכָה בָּהּ, דְּמַחְשָׁבָה מְבַטְלַת מַחְשָׁבָה: **ג** שְׁאִין. בְּגִמְרָא מְפָרֵשׁ לְאֲתוּיֵי כּוּי וְאוֹצְרוֹת יִין וְשָׁמֶן דְּאִין צְרִיכִים בְּדִיקָה. וְאֵהָא מְקַשָּׁה וְלָמָּה אָמְרוּ כּוּי דְּהָא אִין צְרִיכִים בְּדִיקָה, וּמְשַׁנֵּי בְּמַרְתָּף כּוּי: **ד** פֶּרֶשׁ רְשִׁי עַד הִתְקַרָּה, וְהוּא כְּמוֹ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם: **ה** אָרְכוּ הוּא שְׁאָמַר שְׁבוּדֵק שׁוֹרָה הַחִיצוֹנָה מִן הָאָרֶץ, וְרַחְבּוֹ הוּא שְׁאָמַר שְׁחוּזָר וּבּוּדֵק הָעֲלִיוֹנוֹת. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **ו** וְעִשׂוּיָה כְּמוֹ כִּי פְתוּחָה שְׁלָנוּ, שׁוֹרָה בְּזָקִיפָה וְשׁוֹרָה עֲלִיוֹנָה בְּשָׁכִיבָה, כְּאֵדָם הַבּוּדֵק כְּתֵל הַבֵּית מִבְּחוּץ וְהִגָּג הַרוּאָה אֶת הַקּוֹרָה, דְּהִינּוּ כָּל גַּג הַשּׁוֹרוֹת. רְשִׁי: **ז** וְהֵאֵי פְתַח לָאוּ כְּנָגְדוֹ מִמֶּשׁ קָאָמַר, אֶלָּא הַכְּתֵל שֶׁהִפְתַּח בּוֹ קָרִי הִכִּי. רְשִׁי:

פרק א - משנה ג

{ח} ואיכא למידק משתחשד ואילך למה לא יבדק, ואפשר דהינו טעמא משום דאפלו רבנן מודו דכל היכא דענוש פרת אפלו מחזר עליו לשרפו חישינן דלמא אתי למיכל מניה. ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשד, דליכא כרת. הר"ן: **{ט}** שמשייר. בלילה לצרכו שיאכל בלילה גם בבקר. הר"ן: **{י}** שלא. דהא דתנן לעיל דאין חוששין הינו מספק. אבל הכא איכא למיחש שפא תטל חלדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא:

פרק א - משנה ד

{יא} שנאמר [שמות יב] אף ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם. ומפי השמועה למדו שהראשון זהו ארבעה עשר, ראיה לדבר זה שכתוב בתורה לא תאכל עליו חמץ, כלומר על קרבן הפסח, כך למדו בפרוש דבר זה, לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח, שהוא בין הערבים והוא חצי יום. הרמב"ם:

פרק א - משנה ה

{יב} דלשהויי עד אחר הפסח עובר בעשה דובאת שמה והבאתם שמה [דברים יב] (כמו) שכתב הר"ב ריש ראש השנה):

פרק א - משנה ו

[יג] מדקתני להדליק בנר. דאלו שמו של קדש כשנפסל נשרף בקדש בבית
הדשן ואין להכהנים היתר בהם. אבל בתרומה כתיב [במדבר יח] משמרת
תרומתי, בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת טהורה ואחת טמאה, ואמר
רחמנא שלף תהיה להסיק תחת תבשילך. רש"י: **[יד]** בטמא מת. דיק
לומר שנטמא בטמא מת, אף על גב דמשקין לעולם תחלה הוו מגזרת
שמנה עשר דבר [שבת פרק קמא], משום דאיהו סבירא ליה דמן התורה
משקין מטמאין אכלין, ואשמעינן השתא דכשנטמאו בנר שנטמא בטמא
מת הוסיפו על טמאתו, שנעשה ראשון ומטמאין אכלין מדאורייתא.
גמרא:

פרק א - משנה ז

[טו] כן כתב רש"י. והקשה דסוף סוף בין דאין אכל מטמא אכל אלא
מדרבנן מה קא מהני ליה האי בשר לבשר שלישי, אי לשויה שני מדרבנן,
מעקרא נמי שני מדרבנן הוי, דהרי המשקין שנגעו בהן לעולם תחלה הון,
אלא על כרחך להאי שנויא סבירא ליה אכל מטמא אכל בקדשים
מדאורייתא. ולמאן דאמר דאין מטמא אין צריך לאוקמא במשקין,
ומדבריהן מרבי אליעזר ורבי יהושע. ועין תוספות יום טוב: **[טז]** ואם
תאמר אם כן רבי חנינא נמי מוסיף אדרבי עקיבא, דמדרבני עקיבא דאמר
דפסול מדאורייתא מתר לעשות ראשון לא שמעינן שיהא שלישי דרבנן
מתר לעשות שני, ובירושלמי פריך לה דלא בא רבי עקיבא אלא לפחות,
ומשני בטבול יום מדבריהם. תוספות. והשתא אתי שפיר לישנא
דמדבריהם, דמדבריו הוה ליה למימר:

ב

פרק

פרק ב - משנה א

[א] שְׁמַתָּר. לְדִיּוּקָא אַצְטְרִיךְ, דְּתַדּוּק הָא מְשַׁעָה שְׂאִינוּ מִתָּר לְאָכַל אִינוּ מִתָּר לְהֶאֱכִיל. רַשִׁי: **[ב]** וּבִתּוֹסְפוֹת הַקְּשׁוּ הִיכִי שְׂרִי לְהֶאֱכִיל, דְּהִתְנִן בְּפֶרֶק קַמָּא מְשַׁנָּה ג' וּמָה שְׂמִשְׁרִי נִיחָנוּ בְּצַנְעָא, וּפְרַשׁ רַשִׁי שְׂמָא תַטַּל חֲלָדָה כּו', וְעֵין תְּרוּצָם. וְהָרָא"ש תַּרְץ דְּהַפְּרוּשׁ הַנֶּכּוֹן הוּא וּמֶאֱכִיל כּו' וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲלִים עֵינָיו מֵהֶם עַד שְׂיֵאֲכְלוּ וַיִּבְעַר הַמְּשַׁר, וּמִתְנִיתִין הִתֵּר הִנָּאָה אֲתִי לְאֶשְׁמַעִינָן כּו'. וְהָכִי פְּרוּשׁוֹ, דְּאִי תִנָּא בְּהִמָּה דְּאִי מְשַׁרָּא קָא חֲזִי לִיה, דְּאָף אִם מַחְמַת טְרָדָא יַעֲלִים עֵינָיו יַחֲזֹר וַיִּבְעַר כּו': **[ג]** אִם לֹא בְטָלוּ, וְהוּא הַדִּין דְּהִנּוּ מְצִי לְמִימַר דְּלִמָּא אֲכִיל מִנִּיה. תּוֹסְפוֹת: **[ד]** פְּרוּשׁ מְשַׁמְתַּחֲלַת כּו': **[ה]** כְּלוּמַר כְּאֵלוּ הִיָּה בְּשַׁעָה שְׂאֶסּוּר בְּהִנָּאָה מִן הַתּוֹרָה: **[ו]** וְאָף עַל גַּב דְּאֲתִי אֶסּוּר הִנָּאָה חֲמִץ דְּרַבְּנָן דְּשֵׁשׁ וּמִפְּקַע קְדוּשֵׁי תּוֹרָה וְשְׂרִי אֲשֶׁת אִישׁ לְעֶלְמָא, כָּל הַמְּקַדֵּשׁ אֲדַעְתָּא דְּרַבְּנָן מְקַדֵּשׁ. רַשִׁי: **[ז]** מְטִיל לַיָּם. פְּרוּשׁ שְׂאִינוּ יָם הַמַּלְחָה, דְּבָגִים הַמַּלְחָה אִין סְפִינָה עוֹבְרַת וְאִין צְרִיךְ פְּרוּר, וְהָכִי קְאָמַר מְפָרַר וְזוּרָה לְרוּחַ מְפָרַר וּמְטִיל לַיָּם, כְּרַבָּה בְּגִמְרָא:

פרק ב - משנה ג

[ח] דְּאָף עַל גַּב דְּהִרְהִינוּ אֶצְלוּ קִימָא לֹן נְכָרִי מִיִּשְׂרָאֵל אִינוּ קוֹנֵה מְשָׁכוֹן, וְצְרִיךְ שְׂיֵאמַר מְעַכְשָׁיו, וְאָף עַל גַּב דְּאָמַר לִיה מְעַכְשָׁיו אִם לֹא הִרְהִינוּ אֶצְלוּ לֹא גֵרַע מַחְמָצוֹ שֶׁל נְכָרִי בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֶאֱחָרִיּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, דְּקִימָא לֹן דְּחִיב לְבַעְרוֹ. וּמָה שְׂפַתְבַּר רַבִּי עַד יוֹם פְּלוּנִי, דַּעַת הַרְמַב"ם דְּקִבִיעוֹת זְמַן דְּיוֹקָא קִדְּם הַפְּסַח הוּא, וְאַחַר הַפְּסַח דְּתַנּוּ, אִזְמַן הִתְהַר קָאִי וְלֹא אִזְמַן פְּרַעוֹן. וְדַעַת הַרְאָב"ד וְהַטּוֹר דְּאֶפְלוּ לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן שְׂקִבַּע עַד אַחַר הַפְּסַח, וְהִינוּ דְּתַנּוּ אַחַר הַפְּסַח, קָאִי אִזְמַן פְּרַעוֹן. וְהַרְבִּיב שְׂלֵא פְּרַשׁ מְשַׁמַּע שְׂדַעְתּוֹ כְּהַרְאָב"ד: **[ט]** וְיִשְׂרָאֵל שְׂהִלּוּה. כְּתַב הַרְאָב"ש דְּמִירִי נְמִי שְׂהִרְהִינוּ אֶצְלוּ וְאָמַר לִיה מְעַכְשָׁיו, דְּאִי לָאוּ הָכִי יִשְׂרָאֵל מְנַכְרִי לֹא קִנִּי מְשָׁכוֹן. וּמִירִי שְׂאִין אַחְרִיּוֹת הַמְּשָׁכוֹן עֲלִיו, דְּאִם אַחְרִיּוֹת מְשָׁכוֹן עֲלִיו שְׂלוּ הוּא וְעוֹבֵר: **[י]** רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. לֹא בָּא לְחַלֵּק אֲבָל בֵּינָן דִּין הַמַּפְלָת אִיךְ הוּא. הַרְמַב"ם: **[יא]** פְּרוּשׁוֹ כְּמָה יְהֵא מְכֻסָּה וְלֹא נְחוּשׁ בּוֹ לְחַפּוּשׁ. מְשַׁנָּה: כְּסָף

פרק ב - משנה ד

יב דְּהַשְׁתָּא אֵינוּ לֹקָה וְלִיכָא לְמִימַר כּוֹל הַלֹּקָה אֵינוּ מְשַׁלֵּם. וּמִיָּהוּ בְּלֹא הָכִי מְזִיד דְּתֵרוּמָה נְמִי צָרִיד לְאֹקְמִי בְּעֵנְנָן דְּאֵינוּ לֹקָה, דְּהֵינוּ בְּלֹא הַתְּרָאָה וְעֵדִים, דְּאֵי לָאו הָכִי בְּלֹא הָכִי פְטוֹר מִתְּשֻׁלוּמִין, דְּאֵינוּ לֹקָה וּמְשַׁלֵּם, וְאִם כֹּן בְּחִנְסָא כְּתִב אֲפֻלוּ שְׂגַג כּוֹי: **יג** דְּאֵלוּ בְּטְהוּרָה לֹא שְׂיָדָּה כְּלָל דְּמִי עֲצִים, דְּאִסוּרָה לְהַסְקָה דְּלֹא נִתְנָה אֱלָא לְאֲכִילָה כּוֹי, כְּדִתְנִן בְּמִשְׁנָה ב' פְּרָק ח' דְּשְׁבִיעִית:

פרק ב - משנה ה

יד מִצּוֹת מִצּוֹת רַבָּה. גְּמָרָא. וְכָתֵב רְשׁוּי אֲבָל יִשְׂרָאֵל בְּתֵרוּמָה לֹא כְּדִילִין לְקַמּוֹ, לֹא תֹאכַל כּוֹי, מִי שְׂאֵינוּ מְזַהֵר עַל חֲמִצּוֹ אֱלָא מְשׁוּם חֲמִץ אֶתְהָ יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבֵת מְצָה, יֹצֵא זֶה שְׂאֵסוֹר מִחֲמַת אִסוּר אַחַר: **טו** **בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי**. חוּץ לִירוּשָׁלַיִם. רְשׁוּי. דְּאֵלוּ בִירוּשָׁלַיִם הָרִי שֵׁם מְקוֹמוֹ לְאֲכֹל בְּלֹא פְדִיוֹן. וְרִצּוֹנוֹ לומר לְאֲפּוֹקִי מִמָּאן דְּאָמַר דְּאֲפֻלוּ בִירוּשָׁלַיִם לֹא. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ב - משנה ו

טז **יְדֵי חוֹבֵתוֹ**. כְּתִב הָרַמְבַּ"ם דְּאֲכִילַת מְרוֹר מִצּוֹת עֲשֵׂה בְּזִמְן שְׁהַכְּבֵּשׁ נְאֻכָל, כְּדִכְתִּיב עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֵהוּ. וּמִיָּהוּ מְדַבְּרִיהֶם אִף בְּזִמְן הַזֶּה: **יז** וְדָבַר תִּימָה הוּא, דְּבִגְמָרָא אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה תִּתְמַכְּתָא שְׁמִיָּה, וְעַל חֲרַחְבִּינָא אָמַר רִישׁ לְקִישׁ אֲצוּתָא דְדַקְלָא, וְאִם אֵיתָא דְתִתְמַכָּא הוּא מַעֲנִין הַדְּקָל הָהוּא לִיָּה לְרַבָּה בַר חֲנָה נְמִי לְפִתְרוּ עַל שֵׁם מָה שְׁהוּא בְּדַקְל. וְאֵנוּ רְגִילִין לְפִתְרוּ לְתִתְמַכָּא שְׁהִיא מָה שְׁקוֹרִין בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנִז קְרִי"ן, וְכֹן הוּא בְּדַבְּרֵי הָאֲחֵרוֹנִים זְכָרוֹנְסָא לְבִרְכָּה. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **יח** **וּבְדָמַי**. אֲבָל בְּטָבֵל לֹא. וְאִף עַל גַּב דְּמַעֲשֵׂר יָרֵק דְּרַבְּנָן, הָהוּא לִיָּה מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה. רְשׁוּי:

פרק ב - משנה ז

יט רש"י. וכתב הרא"ש דרצונו לומר הזעה, אבל אין לומר דרצונו לומר
מים ממש והינו אחר שנשתטפה במים, דהא ודאי אסור: **כ** מפני כו'.
שקרק מחמיץ. טור ארח חיים סימן תס"ו:

פרק ב - משנה ח

כא מים קאי נמי לחרדל, וכן כתבו הרא"ש והר"ן. וטעמא, דמי פרות
אינו מחמיצין: **כב** ורישא דקרא לא תאכלו וגו'. ועין תוספות יום טוב:
כג סכין ומטבילין. סכין בשעת צליתו ומטבילין בשעת אכילתו. רש"י:

ג

פרק

פרק ג - משנה א

א ובמשנה ב' פרק קמא דחלה פרש דעוברים בבל יראה, התם כפרוש
הרמב"ם נקט וכפרוש רש"י בכאן. ודבריו דהקא מדברי הר"ן הו וטעמיה
דהא לאסור אכילה בעינן קרא לרבינהו כדלקמן, אם כן בל יראה מנלן:
ב ואפלו לטעם השני שכתב הר"ב בפרק קמא דבדיקה הוא כדי שלא
יעבר על בל יראה, החמירו חכמים לבערם מן העולם, כמו שכתבו
התוספות שם כו', ודייק מדתנן שאר ישרף, והרי נקשה הוא: **ג** וחמץ
סתם הינו דין: **ד** ולשין אותן במים. הרמב"ם: **ה** צבעים. צבע עור
אדם. רש"י בחלין דף כ"ח: **ו** זה הכלל כו'. רבי אליעזר הוא דקאמר
לה. תוספות: **ז** ושאני משאר אסורי כרת כמו חלב ודם דיש בהן ענש
כרת בכדי אכילת פרס, דגבי קרא דמחמצת שהיא תערבות לא כתיב
ונכרתה. כסף משנה. ועין תוספות יום טוב:

פרק ג - משנה ב

ח הרמב"ם באר שהבצק המשמיע קול כבר החמיץ כו', והראב"ד כתב בהפך שכל זמן שהעסה מצה קולה צלול כשאדם מקיש עליה, אבל כשהיא מחמצת אף על פי שאין בה סדקים ולא הכסיפו פניה קולה משתקע כחרש, והחרשות גם הוא סימן לחמוץ, והוא אם יש כיוצא בו. ולכלי עלמא משנתנו שהגביה ידו ולא נתעסק בבצק, דכל זמן שעוסק בו אינו בא לידי חמוץ כדתנו במשנה ד', וכן כתבו הפוסקים: **ט** הרמב"ם כתב שזה משעות ההשונה. ורצונו לומר שלא נחשב כשעות הזמניות שהזכיר במשנה ב' פרק א' דברכות, כי אלו השעות שבכאן הם השוים בשעוריהן, כל אחד חלק מעשרים וארבעה מהיום ולילה בשוה. ועין תוספות יום טוב:

פרק ג - משנה ג

י ולהסיקה תחת תבשילו נמי אי אפשר, ואף על גב דהדלקת היר ביום טוב צריך אכילה היא ומתרת, כל שכן הסק, משום דגזרת הכותב הוא דאין קדשים טמאים מתבערים ביום טוב. רש"י, ועין תוספות יום טוב: **יא** טעמא, דלא מחסרא אלא דבורא בעלמא אבל לעיל בנכרי שהלוח לישראל לא אמרינן הואיל ובגדו לפדותו משום דהתם מחסר ממונא. הר"ן: **יב** בצונן. סבירא ליה כרבי יהושע דלא אמרינן הואיל, וסבירא ליה נמי דטובת הנאה ממון, והלכך הוי הך חלה כדידיה, שהרי יש לו בה טובת הנאה לתתה לכל כהן שירצה. הר"ן: **יג** הלכך על חמוצה אינו עובר, אבל על אפיתה עובר, דאיכא חדא, דלא חזיא ליה. רש"י:

פרק ג - משנה ז

יד והקשו בתוספות מהא דאמר בפרק ח' דערובין דאין מערבין אלא לדבר מצוה ונראה לר"י דהכי פרושו לשבת שביתת הרשות, שהולך לשמח בפסח בבית אזהבו או קרובו. (וקרי ליה רשות גבי איגוד):

פרק ג - משנה ח

[טו] וְכָל צָדִי יְרוּשָׁלַיִם בְּמָקוֹם שְׂרוּאִין אוֹתָהּ הָיָה נִקְרָא צוֹפִים. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[טז]** רִשׁוּי. וְעֵין שָׁם. וְקָשָׁה אֵי מִדְּאוּרֵיתָא כִּי עֵבֶר צוֹפִים מֵאֵי הוּי, וַיֵּשׁ לומר דְּקָרָא לְבָשָׂר קְדָשִׁי קְדָשִׁים וְאִמּוּרֵי הַקְּלִים, אֲבָל שְׂאֵר קְדָשִׁים שְׁנֵאֲכָלִים לְזָרִים חֲכָמִים גָּזְרוּ אֲטוּ הִנָּה. תּוֹסְפוֹת:

ד

פרק

פרק ד - משנה א

[א] עַד חֲצוֹת. אֲבָל מִחֲצוֹת וְלַמְעַלָּה אֵיכָּא אֲסוּרָא: **[ב]** נִרְאָה דְּאָף בְּזָמַן הָיָה קְאָמְרִינָן. וְהָרַב הַמְּגִיד פָּתַב הַטַּעַם מִהִירוּשָׁלַיִם דְּמִחֲצוֹת מִתְחִיל שְׁחִיטַת הַפֶּסַח וְאִינוּ בְּדִין שְׁתַּהֲא עֶסוּק בְּמִלְאָכָה וְקָרְבָּנָה קָרַב, וְתַמִּיד שְׂאֵנִי דְּרַחֲמֵנָא אָמַר [דְּבָרִים יט] וְאֲסַפֶּת דְּגִנְדָּה. וְהָאִידְנָא אָף עַל גַּב דְּבִטְלַת הַטַּעַם לֹא בְּטָלָה הַגְּזָרָה, וְלִכְךָ שְׂאֵנִי מְעַרְבַּב חַג הַסִּפּוֹת דְּטָרִיד גַּם כֵּן בְּסַכָּתוֹ. וְלִי נִרְאָה דְּשְׂאֵנִי צָרְכֵי מִצָּה מְעַשֵׂיית סָכָה דְּרַגְלִין לְהַקְדִּים כּוּי מִמוּצְאֵי יוֹם הַפֶּסַח, אֲבָל מִצָּה נְהוּג כְּלִי עֲלֵמָא שְׂלֵא לְאַפּוֹתָהּ קָדָם שֵׁשׁ שְׁעוֹת, כְּזָמַן שְׁחִיטָה: **[ג]** דְּמִצָּה לְטָרַח מְבַעוּד יוֹם כְּדִי לְהַסֵּב מֵהָר כְּדָאָמַר בְּפָרֶק עֲרָבֵי פְּסָחִים חוֹטְפִין מִצָּה בְּלִילֵי פְּסָחִים בְּשִׁבְלֵי תִּינוּקוֹת שְׂלֵא יִישְׁנוּ.

פרק ד - משנה ב

[ד] חֲזָב. תִּימָה לְרִשׁוּי וְהֵלָא אָסוּר לְשִׁנוֹת מִפְּנֵי הַמַּחְלָקַת וְכוּי וְעַד כָּאֵן כּוּי. וּמִיָּהוּ אֵי מִדְּאוּרֵיתָא חֲזָב לְבַעַר, מִפְּנֵי מַחְלָקַת לֹא יַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה.

ועוד אומר ר"י דלא ש"ד מחלוקת בפרות, דאמרינן ממקום שפלו באו. תוספות: (ה) כלומר דהא דשרי תנא קמא משום שהמין הפלה בלוע מטעם מין שלא כלה, כדמפרש בשביעית. וקאמר להו רבי יהודה דאין להתיר משום כך, ששרי אם יאמרו לאדם אחר שיביא גם הוא מזה המין שהביא זה האיש לא יוכל למצא כו', ומין זה הבלוע ממין שאינו כלה כמו שהביא זה האיש גם כן לא ימצא, דמלתא דלא שכיחא הוא שימצא כבוש פיוצא בזה, והואיל ואי אפשר למצא אין להתיר שלא לבער. ועין תוספות יום טוב:

פרק ד - משנה ג

(ו) ויעשה הנכרי מלאכה בשבת. לשון הר"ב פרק קמא דעבודה זרה משנה ו' ועין שם עוד מה שכתב: (ז) בהמתו לאו דוקא, דמחמר אסור אפלו באינה שלו, והכא רצונו לומר שמחמר אחר המכירה כדי שלא ירצה הנכרי לחזר בו, ולהכי אף שמחמר אינו חייב אלא בטעונה מיהת כל שהוא, לא נקט משום שביתת בהמתו, וכן משמע ברמב"ם. ועין תוספות יום טוב: (ח) והלכך מסתמא לשחיטה זבנה ולא משהי לה ולא חזי לה ישראל ביד נכרי דתפויק חורבא מניה לזבוגי שלמה. רש"י: (ט) רש"י. ובפרק קמא דעבודה זרה פרש הר"ב [דבעומד] לרכיבה לא פליגי דשרי, כי פליגי במיחד לעופות, דבן בתייה סבר דכל בעל חי נושא את עצמו, ורבנן סברי דוקא אדם:

פרק ד - משנה ד

(י) לשון רש"י כאוכל פסח בחוץ. דהא אכילת פסחים בכל העיר ולא בכל הארץ:

פרק ד - משנה ה

[יא] וְהָא דְבִסוּף פְּרָק ב' דְּבִרְכוֹת לְעֵינֵי חֲתָן (שְׁלֵא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע) אֲפָקָא שְׁמַעֵינּוּ לִיה. מְתַרְץ בְּגַמְרָא דְרַבְּנָן סְבָרִי הָכָא פִּינּוּ דְכְלִי עֲלָמָא עֲבָדִי מְלָאכָה וְאִיהוּ לֹא עֲבִיד מְחֻזֵי כִיְהֲרָא, אֲבָל הֵתֵם פִּינּוּ דְכְלִי עֲלָמָא קָרוּ וְאִיהוּ נְפִי קָרִי, לֹא. וְרַבָּן שְׁמַעוֹן בְּו גַּמְלִיאַל סְבָר הֵתֵם דְּבַעֵינּוּ פְּוֹנָה וְאֵנּוּ סְהָדִי דְלֹא מְצִי כְּוֹנֵי דַעְתִּיהָ מְחֻזֵי כִיְהֲרָא, אֲבָל הָכָא לֹא, דְאָמְרִי מְלָאכָה הוּא דְלִית לִיה, פּוֹק חֻזֵי כְּמָה בְּטַלְנֵי אִיכָא בְּשׁוּקָא. וְאִיכָא שְׁנוּיָא אַחֲרִינָא דְמַחְלָפֵת הַשִּׁיטָה: **[יב]** וְלְכַאוּרָה סְבָרָא דְבֵית שְׁמַאי עֲדִיפָא. וְנִרְאָה לִי דְהַטְעַם דְהֶאָסוּר הוּא מְשׁוּם שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְקָאָמְרִי בֵית הַלֵּל דְכִינּוּ דְמְשׁוּם שְׁחִיטַת הַפֶּסַח [כְּדִלְעִיל בְּאוֹת ב'] הוּא כּוֹי הָרִי הַקָּרְבָּן וְהַתְּעֲנִית שְׁוִין הוּ, דְלְכַפְרָה בְּאִים כּוֹי, וְלְפִיכָּד וְלְפִי מַתְעֲנִית:

פרק ד - משנה ו

[יג] בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר. דְּהֵינּוּ עַד חֲצוֹת דְּוֹקָא, דְאִין לָךְ לְצַרְךָ הַמוֹעֵד יוֹתֵר מְלֻסְפֵר וּמְלַכְבֵּס, וְלָכֵךְ הַתִּירוּ חֲכָמִים, וְאַפְלוּ לְהַתְחִיל, וְאַפְלוּ הָכִי לֹא הַתִּירוּ אֶלָּא עַד חֲצוֹת. הָרֵא"ש:

פרק ד - משנה ז

[יד] בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר. בְּסִיפָא דְמוֹלִיכִין בְּלִים כּוֹי מְסַקִי הַמַּגִּיד וְהַבֵּית יוֹסֵף דְּהֵינּוּ כָּל הַיּוֹם, דְּלָאוּ מְלָאכָה הוּא, וְלֹא אָסְרוּ בְּמוֹעֵד אֶלָּא שְׁמָא יֹאמְרוּ בְּמוֹעֵד תִּקְנָן. וּמְהַרְמַב"ם נִשְׁמַע דְּהֵינּוּ [דְרִישָׁא] נְפִי לָאוּ מְלָאכּוֹת הֵן אֶלָּא טְרַחָא. וּמְהַטוֹר נִשְׁמַע דְּסְבִירָא לִיה דְאֵינְךָ לֹא מְשַׁתְּרִי אֶלָּא עַד חֲצוֹת: **[טו]** פְּתַח בְּחֻזְרָה וּמְסִיִּם בְּמַתָּה, וְהָכִי הָוָה לִיה לְמִימַר אֶפְלוּ אִם מַתָּה מוֹשִׁיב כּוֹי, דְּמְשׁוּם רְבוּתָא תְּנִי לָהּ, דְאָף עַל גַּב דְאִיכָא טְרַחָא יִתְרָה לְהוֹשִׁיבָהּ, שְׁאַיְנָה יוֹשְׁבַת עַל בֵּיצִים שְׁהוּחֲמוּ מֵאַחֲרַת אֶלָּא בְּקִשִּׁי. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד - משנה ח

[יז] הַנָּדָה שְׁנֵי פְרוּשִׁים תִּנְאֵי נִינְהוּ, וְלַפְרוּשׁ הַשְּׁנַי גַּם כֹּן לֹא הָיוּ אוֹמְרִים בְּרוּךְ כּוֹי. וּבְרוּקָת מִשְׁמַע שְׁגִרְסַת הַירוּשְׁלָמִי אֶלָּא שְׁלֹא הָיוּ מִפְּסִיקִין בֵּין אֶחָד לְבְרוּךְ: **[יח]** וְקוֹצְרִין וְגוֹדְשִׁין. בְּגִמְרָא פְּרִיךְ עֲלֵהּ כּוֹי וְתוּ עַל שְׁלֹשָׁה תַנּוּן וְהָנִי אַרְבַּעַה הָיוּ, אֶלָּא סָמִי מִכָּאן קִצְרָה: **[יח]** לִפְנֵי הָעֶמֶר. לְהַךְ תַּנְיֵי דְתַנִּי בִירוּשְׁלָמִי רִישׁ חֲלָה מִלְפְּנֵי הַפְּסַח, הָכִי נִמְי הָוָה לִיָּה לְמַתְנֵי הָכָא לִפְנֵי הַפְּסַח: **[יט]** וְאִמְרִינָן בְּגִמְרָא דְאִינְהוּ נִמְי סְבִירָא לְהוּ לְהַךְ כִּלְלָא כְּדַתְנָן בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק קַמָּא דְפִאָה, וְהָכָא בְּעֵלֵי הַלְפֵת שְׁמִכְנִיסִין אוֹתָן לְקִיּוּם עַל יְדֵי הָאִמָּהוּת עֶסְקִינָן, מִר סָבֵר מִכְנִיס לְקִיּוּם עַל יְדֵי דְבַר אַחַר שְׁמִיָּה קִיּוּם, וְיִמֵר סָבֵר לֹא שְׁמִיָּה קִיּוּם:

פרק ד - משנה ט

[כ] גֵּרָר כּוֹי. דְּכַתִּיב [דְּבָרֵי הַיָּמִים ב כח] וַיִּשְׁכַּב אַחֲזוּ עִם אֲבוֹתָיו וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּעִיר יְרוּשָׁלַיִם כִּי לֹא הֵבִיאוּהוּ לְקַבְרֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִדְּתַנּוּ גֵרָר עֲצָמוֹת וְהָוָה לִיָּה לְמַתְנֵי כְּשִׁמַּת אֲבִיו גֵּרָרוּ שְׁמַע מִנֵּה שְׁהָיָה זֶה אַחֲרֵי עֲפוּל הַבָּשָׂר, כִּי כֹן הָיָה מִנְהַגָם לְקַבֵּר מִתְחַלָּה וְאַחֲרֵי זֶמַן כְּשֶׁנִּתְעַכַּל הַבָּשָׂר מִלְקָטִין הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין. אֲבָל לְפִי הַטַּעַם דְּגֵרָרוּ כְּדִי שְׁיִתְגַּנְּהָ לֹא יִתְכַּן לּוֹמֵר דְּבִלְקוּט בְּלִבְד גֵּרָרוּ וּמִתְחַלָּה בְּקַבְרוֹ הוֹצִיאוּ בְּכָבוֹד. אֶלָּא נִרְאָה לִי שְׁלֹא הָיָה כָּאן כִּי אִם קְבוּרָה אַחַת, אֶלָּא שְׁהָיוּ מִחֲנִטִין אוֹתָן וְעַל יְדֵי הַחֲנִיטָה יִתְכּוּ הָעוֹר וְהַבָּשָׂר עַד שְׁיִשְׁאָרוּ הָעֲצָמוֹת בְּלִבְד. תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב. וְעִינָן שָׁם: **[כא]** וְהַקְּשָׁה הַרְמַבְּ"ס דָּאִם כֹּן כְּשִׁירְעַב הָאָדָם וַיִּלְךְ אֶל הַלְּחָם וַיֹּאכַל מִמֶּנּוּ בְּלִי סֶפֶק שְׁיִבְרִיא מֵאוֹתוֹ חֲלֵי הָרָעַב. אִם כֹּן כְּבָר נּוֹאֵשׁ לֹא יִשְׁעוּן בְּאַלְהֵיו, נֹאמֵר לָהֶם הוּי שׁוֹטֵיִם, כְּאִשְׁרֵי נּוֹדָה לְשֵׁם בְּעַת הָאֲכִילָה שְׁהַמְצִיא לִי מָה שְׁיִשְׁבִיעַ אוֹתִי וַיִּסְיֵר רַעֲבַתְנוּתִי וְאַחִיָּה וְאַתְקִים, כֹּן אוֹדָה לוֹ שְׁהַמְצִיא לִי רְפוּאָה יִרְפָּא חֲלִי כְּשִׁאֲתֵרְפָא מִמֶּנּוּ, וּמִפְּנֵי כֹן פִּרְשׁ כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת הַר"ב בְּשֵׁמוֹ: **[כב]** וְלֹא עֲשָׂאֵם הַמַּחְבֵּר כְּדִי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה אֶלָּא עַל דְּרָךְ הַחֲכָמָה בְּטַבַּע הַמְצִיאוֹת, וְכַדְרָךְ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרְכָה לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת אֲבָל אֶתָּה לְמַד לְהַבִּין וּלְהוֹרוֹת. הַרְמַבְּ"ן: **[כג]** וְלֹא הוֹדוּ לוֹ. שְׁהָיָה לוֹ לְבַטַח בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: **[כד]** וְגִיחוּן. לָאוּ הִינּוּ גִיחוּן דְּבִפְרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, אֶלָּא מַעֲנָן בִּירוּשָׁלַיִם שְׁנִקְרָא כֹן. רְשִׁי:

פרק ה - משנה א

[א] רצונו לומר ואין לו נטייה לא למזרח ולא למערב. אבל שיהיה תחתיו ממש זה דבר שהחוש מכחישו בכל אלו הארצות, ואף בארץ ישראל. ועין תוספות יום טוב: **[ב]** ולא תשלימן על תמיד הערב, דלאחר תמיד הערב לא תקריב קרבן. רש"י: **[ג]** רצונו לומר קדם הלילה, דהתנן בסוף פרק קמא דשבת משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה. ולשון הרמב"ם, לפי שאי אפשר לצלותו בליל שבת:

פרק ה - משנה ב

[ד] רצונו לומר הדבור שחושב ואומר שלא לשמו, וזהו שכתב בסמוך כגון דאמר כו'. וכן כתבו התוספות סוף פרק ג' דבבא מציעא: **[ה]** לדבריו סוגיא דמתניתין דתנא והדר מפרש דהא דתנא רישא ששחטו שלא לשמו כו', מפרש לה דלא שגא לן אם הקדים לשמו או שלא לשמו. אי נמי רישא ששחטו בסתם וקבל שלא לשמו, והוה אמינא כי מפרש לשמו לא עקר ליה שלא לשמו דבעבודה אחרת, קא משמע לן או לשמו ושלא לשמו. ובין כך ובין כך קשא ליה, דהשתא כשהקדים לשמו אמרת דאתא שלא לשמו דבתריה ופסליה, כשהקדים שלא לשמו שנפסל ועומד הוא מבעיא, דמהיכא תיתי לן שיחזר ויכשר. וניחא ליה דהך סיפא אשמעינן דמחשבינן מעבודה לעבודה כו', והצריך לפרש כן אף על גב דלישגא דהך סיפא אפכא הוא, שלא לשמו ולשמו, מכל מקום אף מעבודה לעבודה נמי לא אצטרך לאשמעינן כשהקדים שלא לשמו, הלכך מפרש לה הכי, ומבבא תירא הוא דדייק דלהכי אתא, כך נראין דבריו. תוספות יום טוב, ועין עוד:

פרק ה - משנה ג

[ו] למנויו. דתנו רבנן במכסת [שמות יב], מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו. גמרא: **[ז]** קדם כו'. דלכתחלה פסח מאחר לתמיד, משום דכתיב ביה בערב ובין הערבים, ואלו בתמיד לא כתיב אלא בין הערבים. גמרא

פרק ה - משנה ד

[ח] דאמר קרא לא תשחט, ולא יליו, לא תשחט על חמץ הנדף דעבר עליה משום לא יליו. גמרא: **[ט]** מפרש בגמרא דאף על גב דכתיב על חמץ לא בעינו על בסמוך: **[י]** בירושלמי מפרש דזבח קרייה רחמנא: **[יא]** רצונו לומר זורק הדם או מקטיר האמורין, דזריקת דם פירש רש"י דאתרבנא במכילתא מדם זבחי, ומקטיר ילפין בגמרא מדסמכיה לא תשחט ללא יליו חלב, כל שישנו בעבודה שלהו באזהרת הלנה ישנו נמי באזהרת חמץ, ולכלי עלמא ילפין הכי, והוה ליה להר"ב לפרש כן בדברי תנא קמא: **[יב]** בגמרא. וצריך לומר דהכי יליו, זבח זבחי, כלומר זבח הינו פסח, וכתיב נמי ביו"ד, להביא התמיד, דהא רבי יהודה אף התמיד קאמר, שמע מנה דלהוסיף בא. תוספות יום טוב: **[יג]** כל הזבחים. גמרא, דכתיב זבחי זבחי תרי זמני, קרי ביה זבח זבחי, פירש רש"י שקול י' דחד מניהו ושדי אאינדף וקרי ביה זבח דהינו פסח, וקרי ביה זבחי לשאר זבחים: **[יד]** כדפרש בריש פרק קמא דזבחים דקימא לן פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים. וקשה דאפלו לשמו יהא חיב, דהא שלמים ששחטן שלא לשמן דהינו לשם פסח חיב. ומוקי בגמרא דהכא כגון שהיו הבעלים טמאי מת ונדחין לפסח שני, דסתמיה לשם פסח קאי: **[טו]** רש"י. אבל ברישא לא פירש כן, משום דלא יראה אינו בארבעה עשר, דכל שבעה כתיב גבי לא יראה. יראה. הרב המגיד:

פרק ה - משנה ה

[טז] תרגום כף אחת בזיכא חדא: **[יז]** ויקרש. פרושו ויקפא, מגזרת קפאו תהומות [שמות טו]. וכגבינה תקפיאני [איוב י]. תרגומו והיד גובגין קרשפתא יתי:

פרק ה - משנה ו

רש"י:

הטלה.

מצואר

[יח]

פרק ה - משנה ז

[יט] **ההלל**. בגמרא דף קי"ז. נביאים שביניהם תקנו שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה שלא תבא עליהן. ולכשנגאלים אומרים אותו על גאלתן: [כ] **שלא שלשו**. לא גמרו פעם שלישית. רש"י:

פרק ה - משנה ח

[כא] **אלא כו'**. הכי קאמר כמעשהו בחל כד מעשהו בשבת, שהכהנים מדיחים את העזרה, אלא שהיה שלא ברצון חכמים. דאלו לרצון חכמים לא היו מדיחים ונמצא שלא היה מעשהו בשבת כמו בחל. הרמב"ם: [כב] **שלא כו'**. מסיק בגמרא דלית ביה אלא משום שבות משום אשוויי גמות (שבין לבד ללבד. תוספות. והרמב"ם פרש משום גזרה דאשוויי גמות) ואפלו הכי שלא ברצון חכמים. דשבות צריכה התירו, שבות שאינה צריכה לא התירו. ועין תוספות יום טוב: [כג] ומפרש טעמא בגמרא, שאם ישפד דמו של אחד מהן לאחר שנתקבל בכלי, דכהנים זריזין הם ובנדאי עבדי קבלה בכלי שרת, ואגב זריזותיהו משתפיך, נמצא זה מכשירו. ואי משום דם התמצית שמערב בו, הא קסבר רבי יהודה אין דם מבטל דם:

פרק ה - משנה ט

[כד] **מניח ידו כו'**. פרוש ראובן מניח יד שמאלו על כפתף ימין חברו. ושמעון מניח ידו השמאלית על כפתף ראובן הימנית, ונמצא ששניהם יכולים להפשיט כל אחד ביד ימינו: [כה] דבהאי שבות סבירא ליה דאסרו

פרק ה - משנה י

[כו] רצונו לומר ושמעו. ובפסח נאמר האליה והקליות ויותרת הכבד מלבד חלב שעל הקרב וחלב הקליות: **[כז]** ונקראו אמורין, שאלו הן הן הדברים האמורים בתורה להקריבו. הרמב"ם: **[כח]** והקטירן. מפרש בגמרא אימא להקטירן דהרי הפשט פשרה בזר כו':

פרק ו

פרק ו - משנה א

[א] וזריקת דמו. תנא אגב שחיטתו. תוספות. דהא זריקה משום מאי תהא אסורה. וכתבו עוד דלא אצטריך למתני והפשטו, משום דהוי בכלל הקטר חלביו, דאינו יכול להוציאו אלא על ידי הפשט. ועין תוספות יום טוב: **[ב]** והקטר חלביו. בגמרא תניא אמר רבי שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי אברים ופדרים כל הלילה ואין ממתניין עד שתחשך. עד כאן. וטעמא דמקדימין, שהרי דחתה שחיטה את השבת כדאיתא במנחות דף ע"ב. והינו טעמא שהצרך הר"ב לפרש גבי שחיטה שאי אפשר לעשות כו', דאי לאו ההוא קרא לא דחינו לשבת כלל: **[ג]** משמע דירושלים רשות הרבים היא. ובמשנה ט' פרק יי דערוגין פרש הר"ב דירושלים כרמלית היא. פרשו בתוספות דהכא לאחר שנופרצו בה פרצות: **[ד]** אתיא כבן בתירה דלעיל פרק ד' משנה ג': **[ה]** ריש פרק י"ט דשבת, ואפלו מלאכה גמורה סבירא ליה דשרי כדאיתא התם:

פרק ו - משנה ב

[ו] רשות למצוה. משמע דרבי אליעזר מודה דברשות העמידו דבריהם. ובריש פרק כ' דשבת סבירא ליה דנותנין לתלויה בשבת. ובתוספות תרצו דלא שרי אלא דוקא במשמרת, דלא הוי מלאכה פלי האי. ועין תוספות יום טוב: **[ז]** ומשמע שאם נזה ויטבל יעשה פסחו. ולקמן בפרק ח' משנה ה' חזר בו הר"ב, עין שם. ועין תוספות יום טוב: **[ח]** סיומא דקרא בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אותו במעדו. ובספרי דמבמועדו קמא יליף בגזרה שנה מתמיד דדחי שבת, ומבתרא יליף דדוחה את הטמאה, לכך נראה דלא גרסינן בין הערבים במשנה:

פרק ו - משנה ג

[ט] ואפשר דלהכי לא נקט נמי וטמאה, דלא לייתי למטעי דתרוניהו כי הדדי לא דחיא, להכי לא נקט אלא חדא, והוא הדין לאינד: **[י]** ותחשב להו אכילה. רש"י:

פרק ו - משנה ה

[יא] שלא לשמו כו'. ואם תאמר למאי דמסקינן בריש פרק י"ד דשבת דחובל אינו חייב אלא בצריך לדם, דאי לאו הכי מקלקל הוא, והכא נמי הרי מקלקל הוא. ובגמרא פריך לה במשנה דלקמן אשחטו שלא לאוכליו מאי תקון. ומסיק תקון להוציא מידי נבלה: **[יב]** שיש להו קצבה. בגמרא פריך, והרי תינוקות [שבת פייט נ"ד] דיש להו קצבה ופטר רבי יהודה. ומשני דהכא כגון שקדם ושחטינהו לאמורי צבור ברישא. והתם נמי אי קדים ומל של שבת בערב שבת, מודה רבי יהודה דחייב:

פרק ז - משנה א

[א] שֶׁהַפְּנִימִי מִתְחַמֵּם עַל יְדֵי קִצְתּוֹ הַחִיצוֹן. רִשְׁיִי: **[ב]** תּוֹחֲבוּ מִתּוֹךְ פִּי. לְפִי שְׁנוֹתָן הִגַּס שֶׁבִשְׂפוֹד לְמִטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל הַפֶּסַח וְאִז הָיָה בֵּית הַשְּׁחִיטָה לְמִטָּה וְקִדְיִיב דָּמָא דְרֵדְךָ שָׁם. תּוֹסֵפוֹת: **[ג]** וְצָרִיךְ לֹמַר שֶׁהֵם מְסַבְּבִים וְכָרוּכִים בְּעֵנָן שֶׁלֹּא יִפְּלוּ מֵעַל הָרֹאשׁ, שֶׁהָרִי פִי הִטְלָה לְמִטָּה:

פרק ז - משנה ב

[ד] וּפְרַשׁ רִשְׁיִי עֲשׂוּיָהּ כְּבָרִיחִים כְּעֵין שְׁלָנוּ, וַיֵּשׁ חָלַל גְּדוֹל בֵּין בָּרִיחַ לְבָרִיחַ, וְנוֹתֵן הַשְּׂפוֹד (רְצוֹנוֹ לֹמַר שֶׁל רִמּוֹן) לְרַחְבוֹ, וְכָל הַטְּלָה נִצְּלָה בְּאוֹר שְׁבִין שְׁנֵי בָרִיחִים, שְׂאִין בְּשָׂרוֹ נוֹגַע בְּבִרְזָל: **[ה]** וְאִם תֵּאמַר נִגַע בְּחֶרְסוֹ כִּי אִמְאִי סָגִי לִיָּהּ בְּקִלְיָהּ, הֲלֹא הִרְטֵב שֵׁישׁ בְּאוֹתוֹ קִלְיָהּ נִבְלַע בְּפֶסַח עַד כְּדֵי שֶׁיִּטַּל [אֶת מְקוֹמוֹ], וְאִיכָּא לְאוּקְמִי בְּשְׂאִין רְטֵב כִּי אִם מְעַט, וּמְעַט רְטֵב אֵינּוּ אוֹסֵר כָּל כֶּךָ כְּדִלְקָמֶן גְּבִי סִיכָה. תּוֹסֵפוֹת: **[ו]** רִשְׁיִי. וְאִין צָרִיךְ לֹמַר גְּבִי קִלְיָהּ וְנִטְלָה שְׂאִין בָּהֶם תַּעֲרָבוֹת חֲלִין:

פרק ז - משנה ג

[ז] יְדִיחָנוּ. וַיִּנְגַב. הֶרְמַבִּיִם: **[ח]** יִקְלֶף. וְאִם תֵּאמַר וּמְאִי שְׂנָא מִרְטֵב דְּלַעִיל דְּיִטַּל מְקוֹמוֹ, וּבִגְמָרָא שְׂאִינִי סִיכָה דִּמְשָׁהוּ בְּעֵלְמָא הוּא דְּעִבְיָדִי: **[ט]** דְּכִתִּיב וְנִתְּתָה כִּי, כִּן כְּתִב רִשְׁיִי. וְהִקְשִׁי בְּתוֹסֵפוֹת דְּהָא קָרָא בְּפִדְיוֹן מִיָּרִי שְׂמוֹצִיאוֹ מִקְדָּשָׁתוֹ וּמְחַלְלוֹ עַל דְּבָר אַחֵר, אֲבָל הָכָא אֶפְלוּ לְאֶכְלוּ בְּקִדְשָׁתוֹ כְּדִפְרַשׁ בְּקוֹנְטְרָס. וְנִרְאָה לְרִשְׁיִי דְּבִירוֹשְׁלִים גָּזְרוּ מִדְּרַבְּנָן מְכִיכָה אִטּוּ פְּדִיָּה דְּאִסוּר מִן הַתּוֹרָה. וְלִרְשָׁבִי אֵי נִרְאָה דְּלֹא אָסְרוּ מְכִיכָה אֶלָּא מִשּׁוּם בְּזִיוֹן מִצְוָה, כְּדִתְּנָן בְּרִישׁ מְסַכְתַּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׂאִין מוֹכְרִין אוֹתוֹ כִּי. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת

פרק ז - משנה ד

[י] ובבביתא, מנין לעמר וישתי הלחם האמורים בתורת כהנים ואינם אמורים בפנחס, תלמוד לומר (ויקרא כג) וידבר משה את מעדי ה' וגו': **[יא]** כדנפקא לן בגמרא דף ע' דאמר קרא כו': **[יב]** ואף על גב דבפרשת פנחס כתיב נמי ראש חדש, הוה אמינא דאלה תעשו לה' במועדיכם דכתיב בסוף לא קאי אראש חדש אלא אשאר ימים טובים דכתיבי בתריה, דאקרו רגלים כמו דמצרכין קראי אשבת ותמיד. תוספות: **[יג]** קא משמע לן דראש חדש אקרי מועד כדאביי, דאמר אביי קרא עלי מועד (איכה א), ופרש רש"י תמוז דשלוח מרגלים מלויי מליוה, וכלו ארבעים יום דידהו בתשעה באב, ויום עבור החדש קרוי מועד. וכתבו התוספות ותימה ולתני שער ראש חדש ולא לתני אידך. תוספות:

פרק ז - משנה ה

[יד] שהדם מתיר אמורים למזבח. רש"י. וכן צריך לומר בהר"ב:

פרק ז - משנה ו

[טו] עין משנה ה' פרק ח', ופרק ט' משנה ד'. ולשון הרמב"ם, כי טמאת מת בלבד היא שתדחה בצבור: **[טז]** הכהנים טמאים. דהינו צבור טמאים. דמה לי אם האכלין טמאים או אם המקריבים טמאים, שאי אפשר בלא כהנים, וכתבו התוספות אף על פי שיכולין לזהר שלא יגעו בבשר, כיון דאשתראי טמאת אמורים אשתראי נמי טמאת בשר:

פרק ז - משנה ז

[יז] ואפלו לרבי יהושע דסבירא ליה [בפרק ג דמנחות משנה ד] דביחיד אין הציץ מרצה על הטמאה שנגע בדבר הנאכל כגון בשר, הני מלי לכתחלה, אבל בדיעבד מרצה כו'. והא דמרצה, לא שיהא בשר טמא נאכל, דאין ציץ מטהר ודוחה לא תעשה כו', אלא דמרצה להתיר דם לזריקה. רש"י: **[יח]** ומשמע אפלו קדם הגלות אינו סותר. ובמשנה ב' פרק ט' דנזיר כתב דנודע קדם הגלות סותר. ועין מה שכתבנו שם:

פרק ז - משנה ח

[יט] מעצי המערכה. הטעם מפני שלב בית דין מתנה עליהם, לפי שהזקיקוהו לשרפו לפני הבירה כדי לבישו, לא הטריחוהו להביא עצים משלו, ויכול להנות משל הקדש. וכן בציקנין התנו כמו כן, דמתוד ציקנותו היו נמנעים מלשרפו ואתו לידי עברה: **[כ]** בגמרא, שאם בא לשרפו לפני הבירה מעצי עצמו אין שומעין לו:

פרק ז - משנה ט

[כא] קדין קדשים קלים שמחצתו חומת ירושלים:

פרק ז - משנה י

[כב] הכי קאמר רב אשי בגמרא. ובפרק ב' דשבת מפרש הר"ב כותנא דבי חזקיה: **[כג]** בשבת. דלא תימא דלא לדחו לשרפתם פלי האי, קא משמע

פרק ז - משנה יא

[כד] דְּבַצִּיר מִהָכִי לֹא סָגִי, דְּכָתִיב [ויקרא כב] וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה:
[כה] בְּטָהוֹר. אֶפְלוּ בְטָהוֹר. רַשִׁי. כְּלוּמַר וְאֵין צָרִיד לֹאמַר בְּפִסַּח הִבָּא
 בְּטַמְאָה. וְכֹן הַשׁוֹבֵר בְּטַמְאָה פִּרְשׁ הַרְמַב"ם בְּפִסַּח שָׂבָא בְּטַמְאָה:

פרק ז - משנה יב

[כו] אֲבָר שְׂיָצָא. בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר מִחֲצָתוֹ חוּמַת יְרוּשָׁלַיִם, וּבְלֵיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר
 מִחֲצָתוֹ הַבַּיִת שֶׁנֶּאֱכָל בּוֹ: **[כז]** וְחֹתֶדָּ. שֶׁהֶעֱצַם שֶׁהָיָה עָלָיו כְּזֵית בְּשָׂר
 וּשְׂבָרוּ שְׁלֹא בְמִקּוֹם הַבְּשָׂר חִיָּב אֵף עַל פִּי שֶׁהַמִּקּוֹם שֶׁשָּׁבַר פָּנוּי מִבְּשָׂרוֹ:
[כח] בָּאֵין בּוֹ מִחַ עֶסְקִינָן, דָּאֵי בֵישׁ בּוֹ מַחַּהּ הָא מִפְּרִשׁ בְּמִשְׁנָה י" דְּטַעוֹן
 שָׂרְפָה. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כט]** וּלְפָנִים כְּלָפָנִים. הָא הָאֲגָף עֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה
 כְּמוֹן הָאֲגָף וְלַחוּץ. הַרְמַב"ם: **[ל]** וְהוּא הַדִּין לְקַדְּשֵׁי קַדְּשִׁים בְּעֶזְרָה
 וְלֹאֲכִילַת הַפִּסַּח בְּבֵית. הַרְמַב"ם:

פרק ז - משנה יג

[לא] וְהוּהוּ מְצִי לֹאֲשִׁמוּעֵינָן בְּמִתְנִיתִין רְבוּתָא דְּאוּכְלִין בְּשָׁנֵי בְּתִים. אֶלָּא
 דְּבַכְהֵאֵי גִּוְנָא נִיחָא לִיהַּ לְמִנְקֻט עֲלֵהּ דִּינָא דְּשַׁמְשׁ וּדְכֻלָּהּ. וְהַרְמַב"ם פִּרְשׁ
 אֵלוּ הוֹפְכִין, צָרִיכִין לְהַפִּדָּ כְּדִי שְׁלֹא יִהְיוּ נִרְאִין כְּחַבּוּרָה אַחַת, דָּאִיהוּ תְּנִי
 בְּבְרִיתָא מִן הַבְּשָׂר חוּצָה [שְׁמוֹת יב], תֵּן חוּצָה. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לב]**
 וְצָרִיד לֹאמַר דְּאֲשִׁמְעִינָן דְּלֹא חֲשַׁבִּינָן כְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁאֲכָלָה
 מִקְצַת סְעוּדָה בְּלֹא הַפִּיכַת פָּנִים. אֵי נִמְיָ קָא מִשְׁמַע לָן [דְּדִרְפָּה] [דְּחִיבָת] לְהַפִּדָּ
 פְּנִיָה מְשׁוּם צְנִיעוּת. תּוֹסְפוֹת:

פרק ח - משנה א

א לעשות שמחת החג: **ב** במקום שהיא רוצה. מוקים בגמרא שבררה בשעת שחיטה לאיזה מקום היא רוצה, דאם לא כן אין בררה כו'. וקא משמע לן דאי לא בררה אינה אוכלת כלל, אף על גב דסלקא דעתך דבתר בעלה גרידא טפי: **ג** במקום כו'. אף על גב דלא ברר, דכתיב שה לבית אבות, מכל מקום, ואין צריך מדעתן של בני ביתו. גמרא: **ד** משל רבו. דמסתמא שלא היה דעת רבו להמנות חלק החרות על פסחו. רש"י: **ה** ובריש חגיגה מחלפא שיטתיה, דאדרבה למאי דכופין לשחרר לא יאכל אף משל עצמו כדי שרבו ימהר לשחררו שיוכל העבד לקיים המצוה. וכן פסק הרמב"ם:

פרק ח - משנה ב

ו בגמרא אמרינן דדעתן קלה. והינו שאם נאמר למלך שלא יאכל כלל מקרבן הפסח יכלעס על עבדיו ויהרגם, או שמא יכלעס על החכמים כו' שיאמר שלהקניטו אמרו כן. ועין תוספות יום טוב: **ז** וכן להפך אמר לו גם כן: **ח** לפי דברי הרמב"ם צריך שיאמר גם כן ומה שתראה בו תעשה. ואי נמי כשיאמר על מנת שתצא בו ידי פסח בלחוד סגי:

פרק ח - משנה ג

[ט] וַיְהִי הוּא רֹאשׁ לְאַחֵיו שְׂיִזְכוּ עַל יָדוֹ. רַשִׁיי: **[י]** דְּאָמַר קָרָא [שְׁמוֹת יב] בְּמַכְסֵת נִפְשׁוֹת וְהָדָר תִּכְסֹו. וּמַחְלֶקֶת לִימֵשֶׁד, דְּרַבְּנָן סְבָרִי מַהִיּוֹת מְשֵׁה, מַחִיוּתִיה דְּשָׁה, וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן סְבָר מַהִיוּתִיה דְּשָׁה, קִדְּם גְּמַר עֲבוּדוּתִיו:

פרק ח - משנה ה

[יא] וְלִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּלִמָּא פְּשְׁעֵי, דְּחִזְקָה שְׁאִין בֵּית דִּין שֶׁל כְּהֻנִּים עוֹמְדִים מְשֵׁם עַד שְׂיִכְלוּ כָּל מְעוֹת שְׁבִישׁוּפְרוֹת. גְּמָרָא: **[יב]** וְהִזְבָּה כּוֹ. הִינוּ נְמוּי כְּשִׁמְסָרָה קַרְבְּנוֹתֶיהָ לְבֵית דִּין:

פרק ח - משנה ו

[יג] וְהִינוּ כָּל יוֹם הַמִּיתָה קִדְּם קְבוּרָה וּלְאַחַר קְבוּרָה, דְּאֵלוּ יוֹם קְבוּרָה שְׁאִינוּ יוֹם הַמִּיתָה אִינוּ אוֹנֵן אֶלָּא מְדַבְּרִיהֶם. וּבְלִילָה שְׁלֹאחֲרֵיו אִין אֲנִינוּת פְּלַל אֶפְלוּ מְדַבְּרִיהֶם: **[יד]** וְהַמְּפָקָת. עֵת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים [קִהְלֵת ג] מִתְּרַגְמִינָן עַדן בְּחִיר לְפִקְחָא דְּגוֹר אֲבָנִין: **[טו]** וְקִשְׂיָא דְּהַתִּינַח כָּל זְמַן שְׁלֹא נִקְבֵר, אֲבָל לְאַחַר שְׁנִקְבֵר מְאִי אִיכָּא לְמִימַר. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְהַרְמַבִּי"ס מְפָרֵשׁ דְּאִין שׁוֹחֲטִין עַל הָאוֹנֵן לְכַתְּחֵלָה, שְׁמָא לֹא יֵאכֵל לְגַדְל אֲבִלוּתוֹ, וְיוֹתֵר הַבְּשָׂר וְיִשְׂרָף: **[טז]** שְׁהוּא טְמֵא מִתְּחֵלְתוֹ. תִּימָה לְרַ"י, מְפָקָת הַגֵּל נְמוּי נִימָא חֵי הִיָּה כְּשֶׁהַתְּחִיל לְפִקְחָת. וְיִשׁ לּוֹמַר דְּכִיּוֹן דְּמִצְאוּ מִת אִית לָן לְמִימַר שְׁמִתְחֵלְתוֹ הִיָּה מֵת, שְׁכָּל הַטְּמֵאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאתוֹ. תּוֹסְפוֹת. (הַגְּהָ"ה הַכְּפִירִים מְפַעוֹנְתָם נִתְּנוּ קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסֵּף, הַגְּאוֹן הַחֶכֶם צְבִי סִימֹן ג' וְהַנּוֹדֵעַ בִּיהוּדָה בְּאֶבְרָה הַעוֹר סִימֹן ל"א לְהַקְשׁוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת אַהֲדָדִי. עַל פִּי שְׁהַעֲלוּ בְּרִישׁ נְדָה וּבְדָף ד' דְּחִזְקָת שַׁעַת מְצִיאתוֹ לֹא דְּאוֹרִינְתָא הִיא רַק מְשׁוּם חֲמָרָא דְּקִדְּשִׁים, וְאִם כֵּן הִדְרָא קְשִׁית הַתּוֹסְפוֹת לְדוּכְתָה, דְּבַמְּפָקָת נְמוּי נִימָא דְּחֵי הִיָּה מִתְּחֵלְתוֹ. וְגַם לְמַעֲלָה מֵהֶם נִשְׂאוּ רֹאשׁ רְבוּתִינוּ הַטְּ"י וְהַנְּקִדּוֹת הַכְּסָף בְּיֹרָה דְּעָה סִימֹן שצ"ז. וּמִדְּבָרֵי כָּלֶם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר סְתִימָת הַמְּשַׁנָּה דְּאִיךְ אֶפְשָׁר לְחַיֵּב אֶת הַמְּפָקָת בְּפִסַּח שְׁנִי, וְלֹא נַחוּשׁ לְחֵלּוּן בְּעִזְרָה. וּבְחַבּוּרֵי פִתְחֵי נְדָה (בְּפִתְחֵי לִיָּה ל"ו) עֲמִדְתִּי עַל רִגְלֵי אַחַת בְּעִזְרַת ה' יִתְּבַרַךְ שְׁיֵהוּ כָּל דְּבָרֵי חֲכָמִים קִימִין. וְהַמְּעַזְזוֹ לְאַמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה אֵל יִשְׁלִיךְ דְּבָרֵי אַחֲרֵי גוֹי): **[יז]** כְּלוּמַר אֵף עַל פִּי שְׁהוּא בְּעַגוּל, כָּל שְׁהוּא אֲרֻךְ עַד שְׁאֶפְשָׁר שְׁלֹא הָאֵהִיל עַל כָּל הַגֵּל מִפְּנֵי אֲרָכּוֹ, אֲרֻךְ קָרִי לִיָּה. וְזֶה שְׁכַתְּבַת הַרְמַבִּי"ס וְגַל עַלֵּל הוּא שְׁיֵהִיָּה כְּמוֹ עַגוּל הַעוֹמֵד:

פרק ח - משנה ז

[יח] מבאחד שעריה דריש ליה באחד ביחיד וכדלקמן: **[יט]** ורבי יוסי מתיר. דהא כתיב איש לפי אכלו. ובאחד דריש ליה לזובח את פסחו בבמת יחיד, שאינו חיב אלא בשעת אסור במות, דכתיב באחד שעריה, בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד. גמרא: **[כ]** הכי איתא בגמרא. ומשמע ודאי דלחברן נשים עם אנשים שרי: **[כא]** אבל חבורה שפלה קטנים אין עושין, שאינו בני דעת. הרמב"ם. ואפשר דטעמא [משום דכשאינו בו דעת] דאין הקדשן הקדש. כסף משנה. ועין תוספות יום טוב:

פרק ח - משנה ח

[כב] והסיח דעתו, ושמא נטמא והוא לא ידע. הרמב"ם: **[כג]** בגמרא, דאי מלקט עצמות הא בעי הדין שלישי ושביעי: **[כד]** טובל. [דכל גר] צריך טבילה, כדאשכחן במתן תורה [שמות יט] וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם. ועין בריש פרק ב' דכרתות: **[כה]** ואף על גב דמשום זיבה בעי שמנה משום כפרה, כיון דאי אפשר דליתי כפרה, דהא לא קבל טמאה קדם שנתגיר, אי אמרת נגזר לא מיתי לעולם פסח, וכלי האי לא גזרו. רש"י: **[כו]** שאם יש לו עכשיו טמאה הוא נזהר בה, שאף בערלתו מקבל טמאה כשאר בני אדם, ליכא למגזר ביה משום שנה הבאה. רש"י: **[כז]** גמרא. ותימה לריב"א, דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שפול אפלו מדרבנן. ולי נראה לישב לשון הגמרא, דאף על גב דלענן מילה אין צריך טבילה כלל, מכל מקום לטהרת הרגל צריך טבילה, והנה אמינא דזה דמל וטבל לגזר אטו גר דמל נמי וטבל. תוספות יום טוב:

ט

פרק

פרק ט - משנה א

[א] שָׁגַג כּוֹי'. טָמֵא לְנֶפֶשׁ כּוֹי', אֲנוּסִים אוֹ שׁוֹגְגִין מִנִּין, תִּלְמוּד לומר איש איש רָבָה כּוֹי'. וְלָרַבִּי יִשְׁמַעֵאל דְּסַבִּירָא לִיה דְּבַרָּה תּוֹרָה כְּלָשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, תְּנִי דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל לֹא טָמֵא לְנֶפֶשׁ כְּהַרִי דְרַדְרָ רְחוּקָה וְלֹא כּוֹי, הִצַּד הַשְּׁוֹה שְׂבָהוֹן שְׂלֹא עָשׂוּ אֶת הָרֵאשׁוֹן יַעֲשׂוּ אֶת הַשְּׁנִי, אַף אֲנִי מְרַבָּה אֲנוּסִין וְשׁוֹגְגִין שְׂלֹא עָשׂוּ כּוֹי יַעֲשׂוּ אֶת הַשְּׁנִי: **[ב]** וּמִיָּהוּ בְּפִסַּח שְׁנֵי נְמִי כְּתִיב חֲטָאוּ יִשְׂא לָרַבִּי דִּילִין מִמְּגִדָּף דְּכְתִיב גְּבִיָּה וְנִשְׂא חֲטָאוּ וְהוּא בְּכַרְת כְּדַתְנָן בְּרִישׁ כְּרַתוֹת:

פרק ט - משנה ב

[ג] דְּבִין הָעֶרְבִים כְּתִיב בֵּיה כְּתָמִיד. וְתָמִיד אַף עַל פִּי שְׁנִשְׁחַט מִשֵּׁשׁ וּמְחַצָּה, זָמְנוּ מִן הַתּוֹרָה מִתְחַלֵּת שְׁבַע וְאֵילָף, שְׁמִתְחַלֵּת חֲמֵה לְהַתְעַקֵּם כְּלָפֵי מַעֲרָב, וְהָכִי אָמְרִין בְּיוֹמָא רִישׁ פְּרָק ג': **[ד]** וּבִירוּשְׁלָמִי, ה"א שְׁבַרְחוּקָה נְקוּד, אִישׁ רְחוּק וְאִין דְרַדְרָ רְחוּקָה:

פרק ט - משנה ג

[ה] מֵה כּוֹי'. שִׁיר דְאִין הַשְּׁנִי נִשְׁחַט בְּשֵׁלֶשׁ כְּתוּת כְּדֵאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא, וְשִׁיר נְמִי בְּקוּר אַרְבַּעָה יָמִים דְּלִיתִיה בְּשְׁנֵי כְּדֵאִיתָא בְּגִמְרָא. תוֹסְפוֹת: **[ו]** אַף עַל גַּב דְּעַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים מְקָרָא מְלֵא הוּא בְּפִסַּח שְׁנֵי, הָכִי קְאָמֵר, דְּכָלְלָא דְּכָכֵל חֲקַת וְגוֹי מְרַבָּה צְלִי, דְּדוּמְיָא דְּפִרְטָא דְּעַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים כּוֹי: **[ז]** וְדוּחִין. פִּרְשׁ רַש"י דְּשְׁנֵי כְּתִיב בֵּיה בְּמוֹעֵדוֹ. וְלִמָּאן דְּאָמֵר דְּהָד בְּמוֹעֵדוֹ אַרְאֵשׁוֹן קְאִי יְלִין מְכָכֵל חֲקַת הַפִּסַּח. תוֹסְפוֹת: **[ח]** הַשְּׁבֵת. בְּגִמְרָא, טְמֵאָה לֹא, מֵאִי טְעֵמָא, מִפְּנֵי טְמֵאָה דְּחִיתִיו, יַחֲזֵר וְיַעֲשֶׂה בְּטְמֵאָה:

פרק ט - משנה ד

[ט] וְאִם תֵּאמֵר לֹא שְׁמַעִין טְמֵאֵי מְגַעֵי טְמֵאוֹת, וְהִנֵּה נִרְאָה לומר דְּמִשׁוּם רְבוּתָא דְאִם אֲכָלוּ פְּטוּרִים מְכַרְת נְקִטִינְהוּ לְהַנְדֵּי דְּטְמֵאָה יוֹצֵאָה מְגוּפוֹן,

וּאֶפְלוּ הַכִּי פְטוּרִין, אֶלָּא שְׁהַרְמְבִיִּים כְּתַב דְּטַמְאֵי מַגַּע טַמְאוֹת הָרִי אֵלוֹ
אוּכְלִין:

פרק ט - משנה ה

[י] מִקְחוֹ מִבְּעֵשׂוֹר כּוֹי'. דְּכָתִיב בְּעֵשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה, זֶה מִקְחוֹ מִבְּעֵשׂוֹר וְאִין
פְּסַח דְּזֵרוֹת מִבְּעֵשׂוֹר. מִיְהוּ לְעַנְיָן בְּקוֹר יִלְפִינָן בְּגַמְרָא מִדְּכָתִיב וְעַבְדְּתָהּ כּוֹי'
בַּחֲדָשׁ הַזֶּה, שְׂיִהְיוּ כָּל עֲבוֹדוֹת הַחֲדָשׁ זֶה כְּזֶה, דְּהִינּוּ שְׂיִבְקֹר בְּעֵשׂוֹר כַּמָּה
טְלָאִים וּבְעֶרְב פְּסַח יִקַּח אֵיזָה שְׂיִרְצָה. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יא]** וּפְסַח
דְּזֵרוֹת כּוֹי'. וְאִם תֵּאמַר שְׁלֹשׁ כְּתוּבֵי הַיָּאָד אֶתְּהּ מוֹצֵא בְּשַׁל מְצָרִים. וְרֵאִיתִי
בִּירוּשְׁלַמִּי נִתֵּן כַּח בְּקוּלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְהָיָה קוּלוֹ מְהֵלֵךְ בְּכָל אֶרֶץ מְצָרִים
מְהֵלֵךְ אַרְבַּעִים יוֹם וְהָיָה אוֹמֵר מִמְּקוֹם פְּלוּנִי עַד מְקוֹם פְּלוּנִי כֵּת אַחַת
כּוֹי, וְאֵל תִּתְּמָה, וְיָמָה אִם אָבָק שְׂאִין דְּרַכּוֹ לְהֵלֵךְ נֶאֱמַר וְהָיָה לְאָבָק בְּכָל
אֶרֶץ מְצָרִים, קוֹל שְׂדַרְכּוֹ לְהֵלֵךְ לֹא כָּל שְׂפָן:

פרק ט - משנה ו

[יב] לָאוּ דְּזִקְא, דְּהוּא הַדִּין בְּמוֹעֵד עֲצֻמוֹ, דְּהָא שְׁלָמִים קָרְבִּים בְּמוֹעֵד
וּאֶפְלוּ בַּחַג עֲצֻמוֹ אִם הִם שְׁלָמִי חֲגִיגָה. וְאִין לְפָרֵשׁ שְׁרוּצָה לוֹמַר שְׁהַמִּיר
אַחַר שְׁחִיטַת הַפְּסַח, דְּלֹא הָיָה לִיָּה לְפָרֵשׁ כֹּן בְּדַרְבֵּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁמִסְפָּק הָיָה:
[יג] וּאֶפְלוּ לְמֵאן דְּאָמַר רִישׁ פֶּרֶק ו' דְּיוֹמָא דְּאִין בְּעֵלֵי חַיִּים נְדָחִים, הִינּוּ
דְּזִקְא כְּגוֹן דְּלֹא דְּחִיָּה בְּיַדִּים, כְּגוֹן נְטַמְאוּ בְּעֵלִים אוּ שְׁמִשְׁכוּ יְדֵיהֶם.
תּוֹסְפוֹת: **[יד]** וּבְגַמְרָא, הָא קָא מְשַׁמַּע לָן דְּאִיכָא תְּמוּרַת הַפְּסַח דְּלֹא
קָרְבָּה. וּפְרֵשׁ רִשִׁי וְלֹא אֶמְרִינָן מִתְּחִלְתָּה שְׁלָמִים הִיא. וּאֶפְלוּ הַמִּיר קָדָם
שְׁחִיטָה לֹא קְבַעְתָּה זְמַן הַשְׁחִיטָה בְּשֵׁם פְּסַח, וְאִין בְּהַ דְּחוּי, אֶלָּא אִף הִיא
נְקִבַעַת בְּפְסַח וְנְדָחִית:

פרק ט - משנה ז

[טו] **המפריש כו'.** ואינם ראויים לפסח, דכתוב [שמות יב] שיה תמים זכר בן שנה: **[טז]** **ירעה כו'.** במשנה ג' פרק ג' דתמורה מפרש הר"ב אמאי לא תמכר בלא מום, דזהו מומו הואיל ולא חזיא למלתיה. והתוספות כתבו דהכא הואיל והיא ראויה לשלמים והפסח אחר פסח קרב שלמים הלכך לא הוי מום. עד כאן. ואפלו הכי אינו קרב שלמים אלא ירעה, כדפרש רש"י דקבעתו ההפרשה והרי הוא כקבוע שנדחה, שאין הוא עצמו קרב אלא דמיו: **[יז]** עין במשנה י' וי"א, והכא מיירי שלא נתמנה בנו עמו כדאיתא בגמרא:

פרק ט - משנה ח

[יח] רש"י. ויהיב טעמא למלתיה, דאי לאו הכי הרי הוא מחליף, שמביא שלמים בדמי האשם או בדמי העולה, והרי קדשת הבמה חלתה על מעות דמיה, ואין משנין מקדשה לקדשה: **[יט]** ואין טעונין תנופת חזה ושוק, ולא סמיכה ולא נסכים. רש"י: **[כ]** והתערבת אוכל כלם בתורת בכור בעל מום:

פרק ט - משנה ט

[כא] הוא כו' והם אינם. אתאן כרבי יוסי בפרק ח' משנה ז' דסבירא ליה דשוחטין פסח על היחיד, והלכה כמותו. ואי נמי אפלו לרבי יהודה, וכגון שהמנה עליו אחרים: **[כב]** אינו אחראין. כתב הרמב"ם, אף על פי שהיה בלבם שישחט כל אחד מהן על חברו, שהיו שם רמיזות ודברים שאומדין הדעת בהן שכל אחד שימצא ישחט על חברו. וכתב הכסף משנה דמיתורא דמתניתין למד כן, דאם לא כן מאי קא משמע לן, פשיטא:

פרק ט - משנה י

[כג] שְׁנֵתְעָרְבוּ. בְּרוּר הוּא כִּי זֶה הַתְּעָרְבוֹת לֹא נִפְל אֶלָּא קִדְם שְׁיִשְׁחַט הַפֶּסַח. הֶרְמַבִּ"ם: **[כד]** וְיִלְיֹף מִדְּכַתִּיב [שְׁמוֹת יב] וְאִם יִמְעַט הַבֵּית מְהִיּוֹת מִשָּׁה, מִשְׁמַע אִם רָצוּ מִתְמַעֲטִין וְנִמְשָׁכִין, וּבִלְבָד שְׁיִהָא אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה קִיָּם, דְּאִם יִמְעַט מִשְׁמַע שְׁיִישׁ שְׁיִוֹר: **[כה]** לְאַפּוֹקִי אִם חֲבוּרָה אַחַת שְׁבָהּוֹן שֶׁל אַרְבָּעָה, אֶפְשָׁר שְׁיִתְחַלֵּף פֶּסַח שְׁלֵהוֹן לְחֲבוּרָה חֲדָשָׁה שְׁנֵתְחַדְּשָׁה מִהָאַרְבָּעָה שְׁבָאוּ מִן הָאַרְבַּע חֲבוּרוֹת שֶׁל חֲמִשָּׁה, וְנִמְצָא שְׁאִין עָלָיו שׁוּם אֶחָד מִבְּעָלָיו הֶרְאִשׁוּנִים, וְעִין לְקָמוֹ:

פרק ט - משנה יא

[כו] אֲבָל כְּשִׁמְמָנָה עֲמוּ אֶחָד מִן הַשּׁוּק קִדְם לְכוּן הָרִי יֵשׁ כָּאֵן בְּעָלִים, וְאַף עַל גַּב דְּלִיפָא אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה הֶרְאִשׁוּנִים, וְלַעֲיֵל אֶמְרִינוּ דְּדוֹקָא שֶׁל חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה אֲבָל שֶׁל חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעָה לֹא מְשׁוּם דְּאִין אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה כּוּי, וְלֹא אֶמְרִינוּ שְׁיִמְנוּ אֶחָד מִן הַשּׁוּק קִדְם שְׁיִתְנוּ וְיִהְיוּ גַם כֵּן שֶׁל חֲמִשָּׁה. מִפְּרָשִׁינוּ בְּגִמְרָא דְּמִתְנִיתִין דְּלַעֲיֵל כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּסַבִּירָא לִיה דְּבַעֲיֵנוּ דוֹקָא אֶחָד שֶׁל בְּנֵי חֲבוּרָה יִהְיֶה קִיָּם עָלָיו כּוּי, וְהָא דְּמַהֲנִי הֵכָא מְשׁוּם דְּרַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמִיָּה דְּסַבִּירָא לִיה בְּפֶרֶק ח' מִשְׁנָה ז' דְּאִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיְחִיד, הַלְּכָד מַעֲקָרָא לְאַמְנוּיִי אַחֲרִים בְּהַדְּיָה קָאִי וְכֹאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה דְּמִי. וְלִדְיָנָא הֵלְכָה כְּמִשְׁנֵיּוֹת אֵלוּ, אִף דְּפִסְקִינוּ כְּרַבִּי יוֹסִי דְּלַעֲיֵל. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כז]** אִם שְׁלִי. וְכִמוּ כֵן יֹאמֵר הַשְּׁנִי לְחֲבֵרוֹ. הֶרְמַבִּ"ם:

»

פרק

פרק י - משנה א

[א] מְנַחָה קִטְנָה הִיא, דְּלֹא כְּמִשְׁנָה ב' דְּפֶרֶק קָמָא דְּשַׁבַּת. דְּהֵכָא טַעֲמָא מְשׁוּם הַדּוּר מְצוּה, וְסִגִּי בְּהֵכִי: **[ב]** עַד שְׁתַּחֲשֹׁד. דְּאָז זְמַן אֲכִילַת מְצָה כְּדִתְנִיָּא בְּתוֹסְפֹתָא, הַפֶּסַח וּמְצָה וּמְרוֹר מְצוּתוֹן מִשְׁתַּחֲשֹׁד, וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּכַתִּיב [שְׁמוֹת יב] וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה, וְאִינְדָּ אֶתְקִשׁוּ לְפִסַּח.

תוספות: **ג** וּאֶפְלוּ עֲנִי. דְסַלְקָא דְעֵתָא דְהִסְבֵּת עֲנִי לֹא חֲשִׁיבָא הִסְבָּה,
דְּאִין לֹא עַל מַה לְהִסְבֵּי וְאִין זֶה דְרָדָּה חֲרוּת. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּאֵדְלַעִיל קְאִי, עַד
שְׁתַּחֲשָׁד, וְאֶפְלוּ עֲנִי כֹי פְרוּשׁ שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּמֶה יָמִים לֹא יֵאָכֵל עַד שְׁתַּחֲשָׁד.
תוספות: **ד** מִן הַתְּמַחוּי. גְּמָרָא, פְּשִׁיטָא, לֹא נִצְרָכָא אֱלָא אֶפְלוּ לְרַבִּי
עֲקִיבָא דְאָמַר עֲשֵׂה שְׁבִתָּא חַל וְאֵל תִּצְטַרְדָּה לְבְרִיּוֹת, הֵכָא מְשׁוּם פְּרַסוּמֵי
נְסָא מוֹדָה:

פרק י - משנה ב

ה מְזָגוּ. וְשִׁתּוּ בִּינָן מְסַכְתֵי [משלי ט] תַּרְגוּמוֹ וְאִשְׁתּוּ בְּחַמְרָא דְמְזֻגִית:

פרק י - משנה ג

ו אֲבַל חֲזָרַת שְׁנָאוֹ לְעִיל, דְּמַכְלֵל דְּתַנּוּ מְטַבֵּל בְּחֲזָרַת שְׁמַע מִנָּה שְׁהִבִּיאוּ,
וְאֵלּוּ הִיְתֵהּ בְּכֻלָּהּ הִתְבָּאָה הַחֲרֻסָּת כְּמוֹ כֵּן הָיָה לִיָּה לְמִימַר מְטַבֵּל חֲזָרַת
בְּחֲרֻסָּת, וְדַחְזוּר וְתַנִּי חֲזָרַת דְּבְרִישָׁא לֹא פְסִיקָא לִיָּה, דְּהָא עֲדִיף טְפִי בְּשָׂאָר
יְרָקוֹת. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **ז** מְשַׁמַּע דְּאָף לְתַנָּא קָמָא מְשִׁימִין בְּהַ
תְּפּוּחִים עַל כָּל פְּנִים, מְדַלָּא כְּלִינְהוּ בְּהַדִּי תַאנִּים וְלוּזִים וְכוּ'. וְעֵינָן
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **ח** וְלִכְדָּה נִקְרָא חֲרֻסָּת, מְלָשׁוֹן חֲרָס. בְּגִמְרָא דְּף קִטְיָז:
ט וְשִׁנֵּי תַבְשִׁילִין. רַב יוֹסֵף אָמַר צְרִיף שְׁנֵי מִינֵי בָשָׂר, אֶחָד זָכָר לְפִסְחָא
וְאֶחָד זָכָר לְחַגִּיגָה: **י** שְׁלֹא יִכְרִוּ בְּהוֹן מְצָרִים, דְּכִתִּיב [שיר השירים ח] תַּחַת
הַתְּפּוּחִים עוֹרְרֵתִיד. רַשִׁ"י: **יא** מְצָוָה. וְטַעְמָא שְׁאִין מְבָרְכִין עֲלֵיוּ אָף עַל פִּי
שְׁהוּא מְצָוָה, לְפִי שְׁהוּא טַפֵּל לְמַרְוֹר. טוֹר:

פרק י - משנה ד

יב עֲכָשׁוּ שְׁמוֹזְגִין כּוֹס שְׁנֵי קִדְם אֲכִילָה. רַשִׁ"י: **יג** מְרוֹר. הָא דְלֹא אָמַר
כְּלוּ מְרוֹר, מְשׁוּם דְּאֲכִילִין שְׂאָר יְרָקֵי בְּטַבּוּל רַאשׁוֹן. תּוֹסְפוֹת: **יד** כְּלוּ
צְלִי. מוֹקִי לֵה בְּפָרְק אֵלּוּ דְּבְרִים כְּבוֹ תִימָא דְּאָמַר חַגִּיגָה הִבָּאָה עִם הַפִּסְחָא

הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא צלי. תוספות: [טו] אנו מטבילין. מסיק בגמרא דהכי קתני, שפכל הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם אחת, דאטו כלי יומי לא סגי דלא מטבילא חדא זמנא:

פרק י - משנה ה

[טז] פל שלא אמר. דכתיב ואמרתם זבח פסח הוא, פרוש באמירה, שצריך לומר פסח זה שאנו אוכלים. ואינד אתקשו לפסח, וצריך לומר נמי מצה זו מרור זה: [יז] לא יצא. כלומר לא יצא ידי חובתו כראוי, אבל לא יצא כלל לא קאמר. ועין תוספות יום טוב: [יח] על שום שנגאלו. לשון הרמב"ם, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקדוש ברוך הוא וגאלם, שנגמר ויאפו את הבצק. והכי גרס הרא"ש במשנה כו'. וכתב הר"ן ולא יכלו להתמהמה, שאלו יכלו כו' היו מחמיצין אותו, דפסח מצרים לא נהג אלא לילה ויום כו', החמיצו עסותיהם לצרף מחר, שלא הזירו בבל יראה, אלא מתוך שלא היה להם פנאי אפואהו מצה, וזכר לאותה הגאלה נצטוו באכילת מצה. ועין תוספות יום טוב: [יט] להודות כו'. כתבו התוספות, יש אומרים שבע הודאות ולא יותר, כנגד שבעה רקיעים. ויש לי לקיים גרסת הספר דתשעה הוו, דשבעה רקיעים לשבעה כוכבי לכת, ושמיני למזלות ותשיעי המקיף ומסבב בלח בוראו יתברך בכל יום ממזרח למערב הפך תנועתם שממערב למזרח, והוא הנקרא רקיע היומי כו', ונקרא ערבות, ובעשירי הוא אומר למי שעשה כו' שהוא רוכב ערבות יתברך זכרו לנצח נצחים:

פרק י - משנה ו

[כ] בית שמאי אומרים כו'. נראה לי דכלי עלמא סברי רב הלל אחר מזונו וכדתנא כו', וקסברי בית שמאי דיש למהר ולא לומר קדם המזון רק מזמור אחד, ובית הלל סברי כיון דבמזמור הראשון לא נזכר קריעת ים סוף צריך שיאמר גם השני שיש בו הזכרת קריעת ים סוף, כיון שאומר אחר כך ברכת הגאלה, כי לא נושעו ישראל מיד מצרים עד שנקרע הים ונטבעו המצרים, ושם נאמר ויושע וגו':

פרק י - משנה ז

[כא] וקראו ברכת השיר, לפי שבשבתות אומר אותו אחר פסוקי דזמרה. תוספות: **[כב]** כלומר ברכת השבת, דגומרין בו ברוך אתה ה' מלך מהלל בתשבות. רשב"ם: **[כג]** בין הנוסות. בין שנים ראשונים לשנים אחרונים. רשב"ם: **[כד]** וכתב בית יוסף דאפשר לומר דאף בין הראשון לשני לא ישתה, כדי שלא ישתכר וימנע מעשות הסדר וקריאת ההגדה. והא דנקט בין שלישי לרביעי ולא באר בין ראשון לשני, משום דמלתא דלא שכיחא היא להיות אדם שותה כל כך קדם אכילה. והר"י פ' כתב דיין שלפני המזון אינו משכר. וכן כתב רשב"ם:

פרק י - משנה ח

[כה] משום דעבידי זכר לפסח בזמן שבית המקדש קים. רשב"ם. ולא מבעי לתנא דמתניתין לאשמעינן כו' פיון דלא נפיש טעמה בקל יכול עבוריה טעם מצה, אבל פסח דנפיש טעמיה ולא מצי עבוריה הנה אמיןא לית לן בה, קא משמע לן. גמרא: **[כו]** יאכלו. פרוש אותן שישנו יאכלו לכשיקיצו. הר"ן: **[כז]** כגון דקרי ליה ועני, ולא ידע לאהדורי סברא, וכי מדברי ליה מדבר. גמרא. ועין תוספות יום טוב:

פרק י - משנה ט

[כח] ובגמרא, דמתניתין רבי אלעזר בן עזריה היא דסבירא ליה דמן התורה אינו נאכל אלא עד חצות, כדיליף להו מקראי, דאי לאו הכי אלא מגזרת חכמים כו' לא הוי נותר. ועין תוספות יום טוב: **[כט]** הפגול. משום חשדי כהנה, שלא יפגלוהו ברצון להפסיד את הבעלים, גזרו עליו טמאה. גמרא: **[ל]** ברכת הפסח. כלי עלמא סבירא להו דמתנה אחת דפסח בשפיכה הוא, שעומד על היסוד או בקרוב ושופך בנחת כו', ומתנות דשאר קרבנות בזריקה מרחוק כו'. ובהא פליגי, דרבי ישמעאל סבר זריקה בכלל שפיכה, ואם נתן הנזרקים בשפיכה יצא, ואין שפיכה בכלל זריקה, ואם נתן הפסח בזריקה לא יצא. ולפיכך ברכת הפסח פוטרת ושל זבח אינה

פּוֹטְרֵת. וְרַבֵּי עֲקִיבָא דְנִזְרֵקִים בְּשִׁפְיָהּ גַם כֵּן לֹא יָצָא, וּלְפִיכָךְ לֹא זֶה
פּוֹטְרֵת כּוֹי.
גְּמָרָא: